

Dr. Jože Rant

(1896–1972)

Izveček

Eden najpomembnejših in tudi v mednarodnem merilu poznanih slovenskih zobozdravnikov je bil dr. Jože Rant (Godešič, 1896–Ljubljana, 1972). Po obiskovanju ljudske šole v domačem okolju je obiskoval gimnazijo v Kranju, maturiral je v Novem mestu. Iz bojev v 1. svetovni vojni se je vrnil kot vojni invalid. Po vojni je študiral medicino v Gradcu, Zagrebu in na Dunaju, kjer je diplomiral. Kot zasebni zdravnik je slabih osem let delal v Škofji Loki, ob delu pa se je usposabljal na področju zobozdravstva. Že ob koncu dvajsetih let ga omenjajo le še kot zobozdravnika. Na Loškem se je vključil tudi v širša družbena dogajanja, predvsem v okviru Muzejskega društva, arheologije, hranilništva in lovstva. Leta 1933 je odprl zasebno zobozdravniško ordinacijo v Ljubljani. (Prispevek je sestavljen iz dveh samostojnih enot.)

Abstract

Dr. Jože Rant (1896–1972)

Dr. Jože Rant (Godešič, 1896–Ljubljana, 1972) was one of the most important and, in international terms, best known Slovene dentists. After attending the local public school, he went to gymnasium in Kranj and matriculated in Novo mesto. He returned from fighting in the First World War as a war invalid. After the war, he studied medicine in Graz, Zagreb and Vienna, where he graduated. He worked for almost eight years as a private doctor in Škofja Loka, training in dentistry while he was working. Already at the end of the twenties, he was only mentioned as a dentist. He was also involved in wider social events in Škofja Loka, mainly in the spheres of the Museum Society, archaeology, savings and hunting. In 1933, he opened a private dental clinic in Ljubljana. (The contribution consists of two independent units.)

1 Mag. Tone Košir je avtor razdelka 1, Andrej Rant pa razdelka 2.

I. ŠOLANJE IN ZDRAVNIKOVANJE NA LOŠKEM

Uvod

V letu izida 58. številke Loških razgledov mineva 40 let od smrti priznanega zobozdravnika, Godešana in Ločana dr. Jožeta Ranta. V tem prispevku se bomo sprehodili skozi tisti del njegovega življenja, ki doslej še ni bil natančneje obdelan ter podkrepljen z dokumenti, in je, tako ali drugače, povezan s Škofjo Loko. Spomine na otroška leta je opisal sam, objavljeni pa so bili po njegovi smrti.² Celotno njegovo življenje je poskušal v biografskem romanu zajeti Velimir Vulikić.³ Naš prispevek opisuje čas šolanja, študija medicine, njegovo strokovno zdravniško in zobozdravniško delo v Škofji Loki ter vključenost v družbena dogajanja na Loškem. Dopolnjuje ga prispevek dr. Andreja Ranta, ki zajema predvsem njegovo delovanje na področju lovstva na Loškem. Oba skupaj torej prinašata nekatere nove podatke, ki dokazujejo, da ga upravičeno prištevamo med znamenite Ločane. To čast si je prislužil tudi z delovanjem na Loškem.

Bralcem Loških razgledov želimo najprej na kratko predstaviti tisto Rantovo poklicno delovanje, ki ga upravičeno opredeljuje za očeta slovenskega zobozdravstva. Prvi na Slovenskem je imel vizijo, kako organizirati in razvijati zobozdravstveno službo, ki je pri nas pred tridesetimi leti prejšnjega stoletja še ni bilo. S specializacijo na Dunaju je postal prvi čeljustni kirurg; ob rednem ambulantnem delu je to stroko vpeljal in jo razvijal vse od leta 1933, naprej v svoji ambulanti in – brezplačno – tudi v ljubljanski splošni bolnišnici. Druga njegova ožja specialnost je bila ortodontija, zdravljenje razvojnih motenj v rasti zob in čeljusti. Razvil je svojske znanstvene metode proučevanja in zdravljenja teh motenj. Bil je prvi profesor ortodontije na Medicinski fakulteti v Ljubljani. Dosegel je, da so ortodontsko zdravljenje sprejeli med storitve, ki jih plačuje zdravstvena zavarovalnica. Razvijal je mrežo ortodontskih ambulant po Sloveniji in skrbel za strokovno izpopolnjevanje ortodontskih ekip. Z zavzemanjem za učenje nege zob je postavil temelje preventivnega zobozdravstva otrok in mladine. Na slovenska tla je prene-

Jože Rant, avtor Mirko Šubic, junij 1921, olje na platnu, 40 x 50 cm. (hrani: Andrej Rant)

2 Rant A., Iz mladih dni, str. 193–198.

3 Vulikić, Dr. Jože Rant, oče slovenskega zobozdravstva, 1995.

sel tedaj uveljavljeno metodo fluorizacije zob pri otrocih. Z naštetimi aktivnostmi je postavil temelje javnega zobozdravstva, ki je pripeljalo do stanja, ko zdravi zobje niso bili več privilegij bogatih. Takoj po 2. svetovni vojni je bil imenovan za prvega profesorja stomatologije, z nalogo, da organizira stomatološko kliniko v Ljubljani in ustrezno učno bazo za vse profile zobozdravstva.⁴ Zbral je nekaj sodelavcev in adaptiral vilo, v kateri je prej bival upravnik bolnišnice, ki jo je preuredil v prvo stomatološko kliniko. Ker je bilo v njej premalo prostora, so leta 1954 prizidali vzhodni trakt, južnega pa 1964. Predstojnik nove klinike je bil polnih 19 let. Na *pedagoškem* področju je bil učitelj številnim generacijam zobozdravnikov, zobotehnikov, asistentk in tudi bodočim zdravnikom splošne medicine. Bil je prvi dekan Stomatološke fakultete in prorektor Medicinske visoke šole v Ljubljani.⁵ Vzdrževal je stike s številnimi evropskimi klinikami in njihovimi profesorji. Številne med njimi je spoznal že v času študija na Dunaju, kjer je bila že pred 2. svetovno vojno najmočnejša učna in klinična baza stomatologije v Evropi. V času specializacije pri njih, v 30. letih prejšnjega stoletja, predvsem pa z aktivno udeležbo na mednarodnih kongresih v času po drugi vojni, je stike z njimi ohranjal in poglobljal. K njim je na usposabljanje pošiljal tudi svoje mlajše sodelavce, s katerimi je postavil temelje za kadrovske in strokovni razvoj ljubljanske stomatološke klinike ter učnih ustanov.⁶

Omeniti je treba tudi njegove organizatorske aktivnosti. Ustanovil je *Društvo zobozdravstvenih delavcev Slovenije*, v katerem je stanovsko povezal vse poklicne profile in bil 16 let njegov predsednik. Organiziral je prvi in tretji kongres zobozdravstvenih delavcev Jugoslavije.⁷ Leta 1945 je ustanovil prvo strokovno glasilo zobozdravstvenih delavcev na območju Jugoslavije, *Zobozdravstveni vestnik*, v katerem je objavljala strokovne in znanstvene prispevke. Na kliniki je osnoval zbirko starih stomatoloških inštrumentov ter zbirko živalskih lobanj in čeljusti s patološkimi spremembami.

Med obsežno bibliografijo naj omenimo Rantovo življenjsko delo, *Čeljustna in zobna ortopedija*, ki je izšlo dve leti pred njegovo smrtjo. Delal je tako rekoč do zadnjega diha, smrt ga je dohitela med pripravo zahtevne ocene doktorske naloge enega svojih nekdanjih sodelavcev.⁸

4 Dekret Vlade LRS z dne 31. 7. 1945; hrani Andrej Rant.

5 Dokument Izvršnega sveta Ljudske skupščine LRS, števil. 8-155/1-53 z dne 26. 11. 1953; hrani Andrej Rant.

6 Povzeto po: Rant A., Prof. dr. Jože Rant in njegovo sodelovanje ..., str. 25–31; isti avtor, Dr. Jože Rant, organizator javnega zobozdravstva v Sloveniji, str. 238–246.

7 Zahvala *Saveza lekarskih društev FNRJ* prof. Rantu za organizacijo III. Kongresa stomatologov Jugoslavije, Beograd, 10. 12. 1962; hrani Andrej Rant.

8 Povzeto po: Rant A., Prof. dr. Jože Rant, pionir slovenskega zobozdravstva, str. 460–466; Uredništvo, Odkritje spomenika dr. Jožetu Rantu, str. 187–192.

Šolanje

Po prvih treh letih obiskovanja ljudske šole v Retečah je oče nadarjenega sina vpisal v deško šolo v Škofji Loki. Zaradi zahtevnejšega učnega programa je moral jeseni 1905. začeti s tretjim razredom, saj se v Retečah niso učili nemškega jezika in tudi drugi predmeti so bili na dokaj nizki ravni. O tem ni zapisa. Po uspešno zaključenem četrtem razredu je odšel na gimnazijo v Kranj.⁹ Tam se je šolal od jeseni 1907 do poletja 1913. Pri učenju se je znal potruditi do potrebnega znanja, da je brez večjih zapletov uspešno prestopal v naslednji, višji razred.¹⁰ Le pri matematiki ni šlo vse gladko in so se mu obetale težave, zato se je v sedmi gimnazijski razred vpisal v Novem mestu. Tam je živel v Bršljinu pri Francu Šifrerju, stricu po materini strani. V času šolanja v gimnaziji je bil oproščen plačila šolanja, v tretjem razredu gimnazije je dobil tudi Šifrerjevo štipendijo, v znesku 280 kron letno, za čas šolanja v gimnaziji.¹¹ Uspel je namreč dokazati, da je po materi neposredni potomec Šifrerjevega rodu, *vulgo* Kampelj z Gorenje Save, župnija Šmartin pri Kranju. Anton Jožef Schifferer von Schifferstein je ustanovil Schiffererstiftung, denarni fond za šolanje nadarjenih kranjskih dijakov in prednost pri dodeljevanju štipendije so imeli njegovi sorodniki. V dokaz je moral predložiti rodovnik, v katerem je bila razvidna sorodstvena povezava med rodbinama Rant in Šifrer.¹²

1. svetovna vojna je posegla tudi med dijake, ki so že dosegli devetnajst let starosti. Na podlagi zakona so vsem, ki so bili na naboru spoznani za sposobne, zaključili šolsko leto že pred junijem. Ker je bil Jože Rant rojen sredi aprila, se je tako zanj gimnazijsko šolanje zaključilo pomladi 1915. Po črki zakona mu ni bilo treba opravljati mature in že aprila je dobil spričevalo z oznako »reif«, zrel. Na Vrhniki so ga vključili v Kranjski 7. lovski bataljon. Bojeval se je na soški, kasneje pa na tirolsko-koroški fronti, kjer je bil ranjen. Po daljšem zdravljenju v bolnišnici v Pragi so ga poslali v štab generala Borojeviča, ki je poveljeval III. armadi. Jeseni 1918 je bil kot vojaški vojni invalid, s činom *der Leutnant*, poročnik, odpuščen, z rento blizu 1300 kron, izplačano v enkratnem znesku. Njegovi spomini na ta čas so ohranjeni.¹³

Odločitev za študij medicine

Čeprav ga je zanimala predvsem tehnika, se je odločil za študij medicine. Sklepamo, da je nanj odločno vplivalo dejstvo, da se je na fronti srečeval z ranjenci in mrtvimi soborci. Ob reševanju ranjencev so tudi njega zadeli drobcu granate in enega od njih, kljub operaciji, niso uspeli najti oziroma odstraniti. V času dolgotrajnega zdravljenja težje poškodbe je spoznal delo bolničarjev, bolniških stre-

9 ZAL-ŠKL, ŠKL 168, Osnovna šola Škofja Loka, t. e. 46, a. e. 868–885.

10 ZAL-KRA 122, Gimnazija Kranj, t. e. 9–11.

11 Dekret c. kr. Kranjske deželne vlade, Ljubljana, 9. 2. 1910, št. Z 1.3469.

12 Rodovnik, župnija Stara Loka, izdelal župnik Franc Kummer, 21. 8. 1909, potrdil župnik A. Šarec, župnija Šmartin pri Kranju, dne 29. 8. 1909; hrani Andrej Rant.

13 Rant A., Kranjski 7. lovski bataljon, str. 77–85.

žnic in zdravnikov. Ne smemo prezreti dejstva, da je bil njegov stric, materin brat dr. Janez Schiffrer, tudi doma pri Kampeljcu na Gorenji Savi, na Dunaju pomemben vojaški zdravnik, z generalskim činom in funkcijo načelnika sanitetnega korpusa avstro-ogrške vojske. Stric je bil njegov vzor. Držal se je njegovih besed, ki so postale nekakšen njegov moto: *Kar drugi lahko storijo, lahko narediš tudi sam*. Med zdravljenjem sta si s stricem dopisovala in nadvse pomembni sorodnik je dosegel, da Ranta niso poslali nazaj v enoto.

V spominih omenja, da se je za študij medicine odločil že poleti 1918 in se v času dopusta vpisal na medicinsko fakulteto, konec vojne pa je pričakal v generalštabu. V Ljubljani takrat še ni bilo medicinske fakultete, razmere na fakultetah v Zagrebu in Beogradu so bile še neurejene. Vojna mu je vzela dobra tri leta, bil je že v triindvajsetem letu starosti. Ni čakal na ureditev razmer v bodoči novi državi, ampak se je odločil za študij medicine v Gradcu, kjer je medicinska fakulteta normalno delovala ves čas vojne. Ker je izpolnjeval predpisane pogoje, je bil sprejet v prvi, zimski semester 1918. V Gradcu pa je ostal le v času prvega semestra, saj ga že pomladi 1919 najdemo na medicinski fakulteti v Zagrebu, kjer je uspešno opravil vse predpisane kolokvije in izpite naslednjih treh semestrov. Jeseni 1920 je vpisal peti semester na medicinski fakulteti na Dunaju in tam ostal do diplome. V prvih dunajskih letih se mu je godilo slabo, saj je živel v velikem pomanjkanju. Šele jeseni 1921, ko se je pretelkel že v sedmi semester, je dobil Knaflejevo štipendijo, v višini 1800 kron letno.¹⁴ Še vedno je zelo resno opravljal študijske obveznosti in že konec oktobra 1923 je po petih letih študija diplomiral za doktorja vsega zdravilstva. Med študijem se je družil z naprednimi slovenskimi študenti. V Zagrebu in na Dunaju je bil član študentskega društva Triglav.¹⁵

Predtiskan obrazec Rantovega recepta. (hrani: Andrej Rant)

14 Akademiški senat dunajske univerze, št. 281 1921/22, Dunaj, 24. 1. 1922; hrani Andrej Rant.

15 Leta 1875 so ga kot Akademiško tehniško društvo Triglav ustanovili v Gradcu. Po razpadu Avstro-Ogrske je društvo preneslo sedež v Zagreb in se preimenovalo v Jugoslovansko akademsko društvo Triglav. Delovalo je na svobodomiselnih osnovah. *Enciklopedija Slovenije* 13, str. 338.

Delo na Loškem

Takoj po končanem študiju se je vrnil v Ljubljano. Kot sekundarij se je naslednji dve leti, od 3. 12. 1923 do 7. 12. 1925, na oddelkih ljubljanske splošne bolnišnice pripravljaj na samostojno delo. Že dva meseca pred zaključkom staža je dobil dovoljenje za delo kot zasebni zdravnik. V tem času sta bili v Škofji Loki opremljeni dve splošni ambulanti: ena v nadstropju Balantove gostilne, druga pa v nadstropju Balantovega *magacina*, ki je stal na mestu sedanje pošte, v Kapucinskem predmestju št. 21.¹⁶ V prvi je delal loški okrajni zdravnik dr. Ivan Hubad, v drugi pa zasebni zdravnik dr. Božidar Fajdiga. Slednji je bil še tega leta imenovan za okrajnega zdravnika v Kranju. Z njegovim odhodom je bilo mesto drugega loškega zdravnika izpraznjeno.¹⁷ Priložnost je izkoristil mladi dr. Jože Rant. Tako kot njegov predhodnik je zaprosil za mesto zasebnega zdravnika, saj je bilo v Škofji Loki edino mesto okrajnega zdravnika zasedeno. Občinski svet je z njegovo umestitvijo soglašal, ordinacijo je odprl 24. februarja 1926. Ker je bil samo zasebnik, torej brez javnih pooblastil, o njegovem delu na Loškem nismo našli podatkov.¹⁸ Iz njegovih spominov izvemo, da sta ga bolj kot splošna medicina zanimala zdravljenje poškodb čeljusti in pravilna rast zob. Ta strokovna usmeritev ne preseneča, saj v spominih omenja veselje do tehnike, ki je bližja stomatologiji kot splošni medicini. Že jeseni 1926 je začel z izpopolnjevanjem zdravljenja zob. Na izpopolnjevanjih se je občasno zadrževal po več tednov, tudi do dva meseca. Specializacijo iz stomatologije na dunajskem zobozdravniškem inštitutu je zaključil konec novembra 1928. Postal je prvi oralni, čeljustni kirurg na Slovenskem. Ob kirurgiji se je v drugi polovici tridesetih let dodatno izpopolnil v zdravljenju nepravilne rasti zob, ortodontiji pri otrocih in mladini. Iz glave receptnega obrazca posnemamo, da je dr. Rant delal ob delavnikih dopoldan in popoldan, z opoldanskim odmorom, ob nedeljah in praznikih pa samo dopoldan. Leta 1929 je začel enkrat tedensko zdraviti zobe tudi v Gorenji vasi in na Žirovskem. Isti dan je dopoldan delal v ambulanti dr. Milana Gregorčiča v Gorenji vasi, popoldan pa v Žireh. Enkrat tedensko je delal tudi v Železnikih. S pomočnico sta se tja vozila z zapravljičkom, na katerega sta naložila tudi potrebno opremo. Za to delo pa ni imel dovoljenja in na pritisk oblasti je po dobrih dveh letih zasilne dislocirane ambulante zaprl. Vsa leta delovanja na Loškem in tudi kasneje v Ljubljani mu je pri delu pomagala vestna asistentka Albina Scholz, ki jo je naučil sestrskih opravil v splošni in zobni ambulanti.¹⁹

16 Štukl, *Knjiga hiš v Škofji Loki I*, str. 97.

17 Košir, *50 let ZD*, str. 12.

18 ZAL-ŠKL, ŠKL 63, t. e. 131.

19 Albina Garbun (26. 2. 1899–14. 12. 1997) je bila doma onkraj sedanje državne meje z Italijo. Pred nasiljem 1. svetovne vojne je pribežala v Škofjo Loko. Zaposlila se je pri dr. Rantu, z njim je šla leta 1933 v Ljubljano. Pred 2. svetovno vojno se je omožila in prevzela možev priimek Scholz. Poznali smo jo kot drobno, živahno ženičko, ki je živela v Jesharni, v Blaževi ulici 10. Dočakala je blizu 100 let.

Naj o njem kot zdravniku citiramo njegovega prijatelja prof. Franceta Planino, ki je v njegov spomin napisal v nekrologu: »*Mnogi sedaj starejši Ločani so bili njegovi pacienti in se ga spominjajo kot zdravnika, ki ni delal razlike med revnimi in bogatimi in je vsakemu rad pomagal, svoja dobra dela in svojo plemenito osebnost pa je skrival za navidezno trdoto.*«²⁰ Navedek smo si sposodili, ker nismo več našli ljudi, ki bi se še spominjali njegovega delovanja na Loškem, veliko pa nas je, ki smo ga osebno poznali.

Škofja Loka z okolico je za ambicioznega dr. Ranta postala premajhna za ureničitev poklicnih zobozdravniških ciljev. Za svoje specialistično delovanje je potreboval najprej bližino splošne bolnišnice in tudi širši krog bolnikov. Leta 1932 je bil ljubljanski Nebotičnik zgrajen do faze, ki je omogočila opremljanje dveh najmodernejših zobnih ambulant, in sicer v drugem nadstropju. Zadeve so se lotili dr. Savo Pirc, dr. Josip Tavčar in dr. Jože Rant. Slednji je zaprl svojo ordinacijo v Škofji Loki, sredi maja 1933, in se preselil v Ljubljano. V prostore njegove ambulante pri Balantu se je vselila dr. Elza Soss, doma iz Kamnika, ki pa se z zdravljenjem zob ni ukvarjala. Isto leto je v Arkovi hiši na Placu, Mesto 119 (sedaj Mestni trg 37)²¹ svojo ordinacijo odprl dr. Viktor Kocijančič. Zdravljenje zob je prevzel dr. Albert Homan, ki je imel ambulanto v domači, Homanovi hiši.

Dr. Rant pred Balantovo hišo v Škofji Loki, pred letom 1930, levo Jožica Guzelj, na sredi natakariča Minka. (hrani: Andrej Rant)

Druge zadolžitve na Loškem

Dr. Jože Rant ni bil samo loški zdravnik, ampak je takoj po prihodu začel delovati na številnih družbenih in družabnih področjih. Včlanil se je v *Okrajno hranilnico in posojilnico Škofja Loka*, katere vodstvo je bilo liberalno usmerjeno in je podpiralo Sokole, ter Muzejsko društvo Škofja Loka. Leta 1928 je bil na rednem letnem občnem zboru hranilnice izvoljen v nadzorni odbor. Kljub prese-

20 Planina, Profesor dr. Jože Rant, str. 419.

21 Štukl, *Knjiga hiš v Škofji Loki II*, str. 67–68.

litvi v Ljubljano je ostal zvest svoji »banki« in leta 1935 je bil izvoljen v njen upravni odbor. Na sejah skoraj nikoli ni manjkal. Funkcijo člana je opravljal do okupacije države (1941).²²

Novembra 1936 je bil dr. Jože Rant ob dr. Albertu Homanu član pripravljalnega odbora za ustanovitev *Muzejskega društva Škofja Loka*, med ustanovnimi člani pa ni naveden. Za ustanovnega člana so ga imenovali na 3. rednem občnem zboru, 12. 9. 1940. To priznanje si je kot amaterski arheolog zaslužil z izkopavanji gomilnih grobišč v Godeški dobravi in Reteški gmajni leta 1936, predvsem pa z izdatnim financiranjem arheološkega raziskovanja dveh grobišč v Reteški gmajni poleti 1940. Imenovanje je predlagal in utemeljil prof. France Planina.^{23,24} Rant in Planina sta 27. 5. 1956 izdelala kartografski popis gomil v Godeški dobnavah.²⁵

Dr. Jože Rant je bil zagovornik neokrnjene narave in navdušen lovec. Pri tem je bil do konca življenja zvest domačim krajem in okolici. O tem več v nadaljevanju.

Vodstvo Okrajne hranilnice in posojilnice Škofja Loka, 1935. Sedijo z leve: Josip Deisinger, Josip Košir, Avgust Sušnik, Rado Thaler in Josip Hafner (Pepe). Stojijo z leve: Matevž Hafner, Josip Pehar, Otokar Burdych, Jernej Benedičič, Ciril Lendovšek, Anton Kašman, Jože Rant. (*v privatni lasti*)

22 Štukl, *Hranilništvo v Škofji Loki*, str. 95–143; ZAL-ŠKL, ŠKL 247, t. e. 1, 2.

23 ZAL-ŠKL, ŠKL 259, Muzejsko društvo, t. e. 1, 1a.

24 Rant A., *Začetki arheoloških raziskav na loškem ozemlju*, str. 189–191.

25 Popis hrani Andrej Rant.

2. DR. JOŽE RANT – LOČAN Z VSEM SRCEM

Njegova ožja domovina, Škofja Loka, Sorško polje in Loško hribovje, ga je spremljala vse življenje. Njegovi sošolci iz ljudske šole in kasnejši prijatelji so bili Franc Dolenc ml., Vladko Guzelj in Tone Primožič. »Rudarjev dohtar«, kakor so mu tedaj rekli, je bil idealist in narodnjak. Po vrnitvi z Dunaja (1923), se je aktivno vključil v loško družbeno življenje in v razne športne dejavnosti. Telovadno društvo Sokol, pod vodstvom staroste Franca Dolenca st., je bilo tedaj središče loškega meščanskega življenja. Organizirali so številna športna tekmovanja – telovadne nastope, Sokolski škofjeloški tek, kolektivno so šli tudi na vsesokolski zlet v Zagreb in Prago. Prirejali so sokolske veselice, tombole in miklavževanja. Rant in Dolenc ml. sta bila tudi med prvimi smučarji na Kranjcu. Gospa Albina Grundner z Mestnega trga, nekdanja sokolska voditeljica ženskega odseka, je pripomnila: »Brez Ranta ni bilo nič«. Franc Dolenc ml. in Jože Rant sta bila duši sokolskega delovanja v Loki. Oba sta bila tudi navdušena planinca in člana Slovenskega planinskega društva. Trasirali in markirali so planinska pota ter pomagali zgraditi prvo planinsko kočo na Lubniku. Njegovi prijatelji pred vojno v Loki so bili še dr. Jaka Prešeren, sodni svetnik z Gorenjske in sokol, slikar France Košir, Ivo Ogorevc, p. d. »Funtk«, ki je imel mesnico pri mostu, in lekarnar Otokar Burdych.

Nekaj spominov na Ranta ter njegovo življenje in delo je zapisala njegova prva asistentka, gospa Albina Scholz, ki je kot begunka prišla v Škofjo Loko leta 1916. Z dekliškim priimkom Garbun se je rodila 26. 2. 1899, v Mirnu na

Dr. Jože Rant (druga vrsta, tretji z desne) v sokolski uniformi, 1931. V prvi vrsti na sredi sedi Franc Dolenc st., na skrajni levi pa Franc Dolenc ml. (hrani: Andrej Rant).

Primorskem. V službi asistentke je bila pri dr. Rantu od decembra 1925 do oktobra 1940. Takole je zapisala: »Vaše sporočilo mi daje povod, da se v nekaj vrsticah spomnim svojega dolgoletnega šefa dr. Ranta. V službo me je vzel leta 1925, ko je prišel v Škofji Loki s splošno zdravniško prakso. Bila sem brez strokovne izobrazbe. Prav kmalu mi je vcepil znanje o sterilnosti in me naučil prekuhavati inštrumente ter mu jih podajati ob pregledih in posegih. Z menoj je bil kar zadovoljen in mi je zaupal, saj me je dobro plačeval in me je obdržal v službi tudi med njegovim študijem zobozdravstva na Dunaju. Čuvala sem mu ordinacijo in stanovanje.

Obdržal me je tudi potem, ko je v Škofji Loki prišel z zobozdravniško prakso in tako sem nehote postala priučena zobozdravniška asistentka, kajti šole zanje takrat še ni bilo. Svoje delo sem rada opravljala, čeprav je bilo včasih naporno. Samodejnega izpiranja pljuvalne skodele in sesalca sline takrat še ni bilo, tako da sem imela med dvema pacientoma kar veliko dela s čiščenjem in menjavo prtičev. Morala sem z nogo poganjati vrtalni stroj, podajati inštrumente, menjavati svedre in ročno mešati cemente ali amalgam. V Škofji Loki je dr. Rant kmalu zaslovel kot dober zobni zdravnik in pacientov ni manjkalo. Delal je tudi ob nedeljah ves dan, ko so se vračali romarji z Brezij. K njemu so prihajali pacienti tudi iz Ljubljane in Trsta, med drugim gledališke igralke. Bil je pošten in takratni modni muhavosti – pokrivanju zdravih zob z zlatom – ni stregel, čeprav bi bil tam dober zaslužek. Proteze in mostičke pa smo delali tekoče. Svoje tehnike ni imel. Tehnična dela mu je opravljal dentist Joško Bevc na Gosposvetski cesti v Ljubljani. Za kurirja mu je bil moj sin Polde, ki se je tja vozil vsak dan v šolo. Tehniko za Jackett krone mu je delala Grasellijeva, ki je na Dunaju naredila dentistično šolo. Zlata krona je stala 300 din, porcelanska pa 3.000 din. Dr. Rant je ruval zobe večinoma z injekcijami. Že v Škofji Loki je pričel z »operacijami«, to je izsekavanjem bolnega vršička sicer zdravega zoba. Enkrat tedensko je dr. Rant naložil stroj – zobozdravniško vreteno in sterilne instrumente na koleselj in sva se odpeljala ordinirat k dr. Gregoriču v Gorenjo vas, enkrat tedensko pa k dr. Demšarju v Železnike. Ordinacijsko perilo mu je prala Jerca Svolfšak. V Loki je takrat splošni zdravnik dr. Hubad tudi ruval zobe in delal proteze pri »Kroni« v 1. nadstropju. Bil je proti, da bi Rant odprl ordinacijo. Ko je šel dr. Hubad na dopust, so pacienti drli k Rantu, ker je pisal zdravila. Hubad ga je očrnil pri Bolniški blagajni. V prostem času se je Rant ukvarjal predvsem z lovom in si je tudi po tej poti pridobil širok krog znancev in prijateljev, tako med preprostimi ljudmi kot tudi med »težjimi«. Prijateljsko je bil navezan predvsem na lekarnarja Ota Burdycha in industrialca Franca Dolenca. Oba sta bila liberalno usmerjena in tako tudi dr. Rant. Vendar ni bil zagrižen. Niti enkrat ga nisem slišala, da bi rekel žal besedo na račun klerikalcev. Tega mu ni veleval samo posel, temveč tudi njegov vsega razumevajoč značaj. Med dobrimi prijatelji je imel tudi visokega političnega uradnika in čebelarja Jožeta Okorna, ki liberalcem ni bil naklonjen.

Dr. Rant je bil original, da malo takih. Bobu je rekel bob in ni ovinkaril z besedami. Če ga je kaj razjezilo, naj sem bila to jaz ali pacient, ni skoparil z besedami. Če bi ga slišal kdo, ki ga ni poznal, bi si o njem lahko mislil vse prej kot to, da je ugleden zdravnik oziroma zobni zdravnik. V resnici pa se je za njegovimi besedami skrivalo zlato srce. Temu lahko pritrdijo premnogi njegovi pacienti, ki so v stiski spoznali njegovo dobrohotno pomoč. Ni bilo dneva, da ne bi komu kaj naredil zastonj, marsikom, ki je bil reven, pa je celo plačal zdravila. Nas asistentke in tehnike je v Ljubljani ob koncu leta vedno pogostil v Primožičevi gostilni Katrca pod Rožnikom.»²⁶

Iz časa, ko je bil Rant še splošni zdravnik v Loki, je ohranjenih le nekaj drobcev pripovedi. Kot mlad zdravnik je, ne glede na vreme, tudi ponoči moral z vozom na nujni obisk, tudi po vaseh in zaselkih, visoko v hribih. Pripovedoval je, kako je bil srečen, ko je uspel rešiti življenje porodnici, materi enajstih otrok. Ob porodu matere so otroci s strahom zrlji s peči. Šlo je za življenje in po porodu je krvavitev srečno zaustavil ter mater z najetim taksijem peljal v ljubljansko bolnico. Rekel je, »ne bom pozabil tistih oči otrok, ki bi lahko postali sirote.« Drugič so prišli ponj z vozom in je moral k nezavestnemu pacientu k Sv. Duhu. Ko je prispel tja, je mlad fant, gospodarjev sin, že ležal na mrtvaškem odru, med prižganimi svečami. Rant je ugotovil, da je le navidezno mrtev in mu je dal injekcijo. Fant se je zbudil in se dvignil na parah. Med prisotnimi žalovalci je kar završalo: »Rant, ti si pa hudič!« Kot splošni zdravnik je opravljal tudi obdukcije na terenu in pri mrliških ogledih ugotavljal smrt. Kot zobozdravnika so ga ob nujnih primerih poklicali v kraljevo rezidenco na Bled. Dr. Rant se je že tedaj zavedal zobozdravstvene preventive in je dosegel, da so prišli vsi otroci škofjeloškega Sokola k njemu na preventivni pregled zob.²⁷ Sestavil je tudi tedaj imenovani »Rantov zobni prašek« za čiščenje zob. Recept se je ohranil, avtorju ga je leta 1975 prijazno posredoval mag. pharm. Stanko Hočevnar, lekarnar iz Radovljice.

Za sprostitvev in ohranjanje zdravja je dr. Rant svoj prosti čas namenil lovu, dejavnosti, ki jo je imel tako rekoč v genih. V lovske vrste se je vključil že leta 1919. Na prvi lov ga je povabil njegov kolega in prijatelj dr. Vladimir Guzelj. Guzeljev oče Jožef je imel že pred 1. svetovno vojno v zakupu mavčiški in podreški del Sorškega polja.²⁸ Kot lovec si je takoj priskrbel za poljski lov najbolj primernega lovskega psa, dolgodlakega nemškega ptičarja, psico Soro. Prvi, ki je na Loškem lovil s šolanim psom, je bil Tine Dolenc.²⁹ Jože Rant se je posvetil kinologiji. Bil je med ustanovitelji Društva ljubiteljev ptičarjev in 15 let njegov predsednik. Po drugi vojni mu je zaradi pomanjkanja časa pse ptičarje vzgajal kinolog in lovec, prijatelj Ivan Hafner, »Ivančk« z Lontrga. Za zasluge za dolgoletno delo v kinologiji je dr. Rant prejel vsa najvišja odlikovanja, tj. Zlati znak Kinološke zveze

26 Pismo Albine Scholz Zvonki Zupanič Slavec, leta 1995.

27 Avtorju povedala Albina Grundner, leta 2010.

28 Rant A., Lov na Sorškem polju.

29 Rant J., Lov in lovci na škofjeloškem ozemlju, str. 94–104.

Slovenije,³⁰ Zlato plaketo Društva ljubiteljev ptičarjev (DLP), častno članstvo DLP in Zlati znak Vodnik. Rant se je aktivno vključil tudi v lovsko organizacijo, Slovensko lovsko društvo. Leta 1928 je bil med ustanovitelji Gorenjskega lovskega društva v Kranju, kjer je bil odbornik do leta 1932, ko je delo nadaljeval v Ljubljani.

Franc Dolenc st. iz Stare Loke je bil že v času avstro-ogrske države veleposestnik. V lasti je imel obsežne gozdove in lesno industrijo. Bil je skrben gospodar, velik domoljub, starosta in mecen loškega Sokola, lovec in napreden gojitelj divjadi. V zakupu je imel lovišče Reteško gmajno in Godeške dobrave na Sorškem polju in nižinski del pod Križno goro, njegov pa je bil Hrastnik v Selški dolini in obsežna posestva v Kokri. V Stari Loki je imel psarno, gojil je okrog dvajset istrskih goničev. Na jesenske brakade jih je vodil njegov lovski čuvaj Bizant, po štiri do osem na jermenih. Tudi dr. Ranta je njegov najboljši prijatelj Franc Dolenc ml. redno vabil na lov, tako na Sorško polje kot na jelene v Kokro, kjer je imel lovski gradič, ali na gamse in ruševce v Hudičev boršt na Zaplati. V prvih mrzlih in meglenih jesenskih dneh je bil čas za lov na jerebe po loškem hribovju. Rant je obvladal ta lov do potankosti, skupaj z mlajšim lovskim tovarišem Maksom Primožičem sta jim piskala s koščenimi piščalkami.

Največja strast loških lovcev pred 2. svetovno vojno pa je bil lov na divjega petelina. Takrat jih je bilo dovolj, danes pa so zaradi motorizacije in posegov v naravo na robu izumrtja. »Petelinarji« so se v aprilu, ko se divji petelin rasti, zvečer zbirali v kavarni Plantarič v Loki ali v gostilni pri »Anžonovcu« v Poljanski dolini. V Selški dolini je bilo izhodišče v gostilni »Kazina« na Praprotnem. Kartali so do enih, dveh ponoči, potem pa so se s koleslji odpeljali v bližino rastišč. Naprej so šli peš s prižganimi petrolejkami. Upleniti divjega petelina je bil takrat vrhunski lovski dosežek, lovci so kar tekmovali med seboj, kdo ga bo prvi uplenil ali kdo bo prinesel lepšo trofejo. Takšna trofeja starega petelina je bila uplenitelju v ponos, drugim lovcem pa v zavist. Jože Rant je bil še posebej zagnan petelinar. V življenju je uplenil 18 velikih petelinov in 14 ruševcev. Najbolj priljubljeno lovišče divjih petelinov je bil gosto poraščeni Hrastnik Selški dolini. Po lovu so se petelinarji zjutraj okrepcali v gostilni »Kazina« in počakali na prevoz z vozovi. Ljudski pesnik Pustotnik (Franc Vidmar, op. ur.) z Mlake je zapisal: »*U Hrastn'k pojejo petelin', Kazinar 'ma pa dober vin.*« Po 2. svetovni vojni se Jože Rant kot ustanovni član pridružil Lovski družini Škofja loka in Lovski družini Sorško polje. Na njegov predlog so del lovišča na Sorškem polju ohranili kot rezervat za zajca in srnjad in tako dosegli, da se je število v vojni zdesetkane divjadi povečalo. Napisal je okoli 50 člankov v revijo Lovec, različnih vsebin, o gojenju divjadi, najboljšem razmerju spolov pri srnjadi, boleznih zobovja pri divjadi, o mostiščarskih psih in lovske spomine. Pri Lovski zvezi Slovenije je bil dolga leta predsednik nadzornega odbora. Za svoje zasluge v lovstvu je prejel vsa najvišja odlikovanja: Znak za lovske

30 Kinološko združenje LRS, Ljubljana, 30. 3. 1957; hrani Andrej Rant.

zasluge in Red za lovske zasluge (vse tri stopnje), postal je tudi častni član LD Škofja Loka³¹ in LD Sorško polje.

Dr. Jože Rant velja za enega od prvih borcev za čisto okolje. Leta 1967 so tedanji loški občinski veljaki nameravali na področju parkirišča v Hrastičih nad Jeprco posekati gozdove, zgraditi motel, postaviti velik avtokamp, bungalove, dve bencinski črpalke, plavalni bazen, teniška igrišča, sanitarije za avtokamp in avtopralnico. Do motela in objektov so nameravali zgraditi tudi cestno povezavo s Trato. Rant je sprevidel nevarnost tako grobega posega v naravo. Nanjo je začel opozarjati z množico člankov v časopisu Delo, nekaj pod svojim imenom, nekaj pod psevdonimi. Opozarjal je na nevarnost povečane erozije že tako tanke humusne plasti zemlje in osuševanje zemlje zaradi povečanega delovanja vetrov, ki bi nastalo kot posledica krčenja gozdov. Poudarjal je pomen gozdne površine, tako za rekreacijo kot ohranitev čiste podtalnice Sorškega polja, rezervata za pitno vodo mesta Ljubljana. Poudaril je tudi potrebo po ohranitvi gozdov tudi zaradi

Karikatura dr. Jožeta Ranta. Na stolu sedi Otakar Burdych, lekarnar. Avtor Franc Košir, 1927, papir, tuš z akvarelom, 40 x 28 cm. (hrani: Andrej Rant)

kmetijstva, saj so bili gozdovi kmetom, poleg lesa, potrebni tudi pri oskrbi s steljo.³² V člankih je tudi opozarjal na pretirano onesnaževanje voda, na to, da Loka nima hotela in tudi druge pomanjkljivosti loškega turizma.³³ Članki so delovali kot bomba. To, da se je v tistih časih nekdo argumentirano uprl načrtovani politiki lokalnih veljakov, je bilo nekaj nezasišanega. Kot lovec in velik ljubitelj narave je zgodaj spoznal krhkost in ranljivost naravnega ravnovesja in nevarnosti nekontroliranega industrijskega ter urbanega onesnaževanja naravnega okolja. Danes smo mu lahko za to, da je preprečil zgrešeno in okolju škodljivo gradnjo, hvaležni.

31 Imenovanje za častnega člana LD Škofja Loka, 26. 4. 1960; hrani Andrej Rant.

32 Rant J., Sorško polje zopet v nevarnosti. V: Delo, 1. 9. 1967.

33 Rant J., Sora je umazana reka. V: Delo, 1967.

Kot humanist se je zanimal tudi za umetnost in zgodovino. V Godeških dobrih in Reteški gmajni je odkril zgodnje latenska grobišča. Dve gomili je ob prisotnosti arheologa Rajka Ložarja in Franceta Planine, predsednika Muzejskega društva Škofja Loka, leta 1936 in leta 1940 odkopal, najdbe pa podaril novoustanovljenemu loškemu Muzejskemu društvu, katerega član je bil od ustanovitve.³⁴ Loškemu muzeju je kasneje poklonil tudi nekaj starih listin in nekaj nagačenih živali, med drugim medveda. S predsednikom Muzejskega društva Francetom Planino sta gomilna grobišča kartografirala leta 1956. Že pred 2. svetovno vojno se je dr. Rant pričel ukvarjati z numizmatiko, leta 1936 je postal član Hrvatskega numizmatičnega društva v Zagrebu. Bil je tudi ustanovni član in podpredsednik Numizmatičnega društva Slovenije, ob ponovni ustanovitvi leta 1956, nato pa 10 let njegov predsednik. Leta 1971 je postal častni član društva.

Dr. Jože Rant se je držal načela *Ne kar mora, to kar zmore, človek storiti je dolžan*. Na vseh področjih se je vse življenje trudil pomagati ljudem in družbi. S svojim delom, moralno držo in idealizmom je lahko zgled tudi kasnejšim rodovom.

Zaključek

Dr. Jože Rant je v času delovanja v Škofji Loki sodeloval pri pisanju zdravstvenovzgojne knjižice *Negujte svoje zobe*, ki je izšla leta 1932. V Loških razgledih je bilo o njegovem delu in življenju doslej objavljenih šest prispevkov. Vključili smo jih med citirano literaturo. Leta 1996 smo na Blaznikovem večeru spoznali Vulikićevo knjigo *Dr. Rant, oče slovenskega zobozdravstva*.³⁵ Med mnogimi priznanji in odlikovanji, ki jih je prejel, omenimo najpomembnejše: *Orden Zasluge za narod z zlato zvezdo* (1964) in Kidričevo nagrado za življenjsko in znanstveno delo (1970).³⁶ Za častnega člana so ga imenovala stanovska strokovna društva: Sekcija za plastično in maksilofacialno kirurgijo SZD (1956), Slovensko zdravniško društvo (1963) in Ortodontska sekcija Združenja stomatologov Jugoslavije (1967). Ob 90-letnici rojstva so mu leta 1986 Godešani na kraju njegove rojstne hiše postavili spomenik, ki ga je izdelal akademski kipar Tone Logonder, in pripravili odmevno razstavo o njegovem življenju in delu. Razstava je bila kasneje na ogled tudi v galeriji na Loškem gradu, od koder so jo prenesli še v Festivalno dvorano na Bledu. Po odhodu iz Škofje Loke je dr. Jože Rant veliko pisal in objavljaj, predvsem na strokovnem zobozdravniškem in lovskem področju. Njegova obsežna bibliografija je bila objavljena leta 1994, v Zborniku strokovnega srečanja "Rantovi dnevi", Ortodontskega društva Slovenije.

34 Rant A., Začetki arheoloških raziskav na loškem ozemlju, str. 189–191.

35 Vulikić, Predstavitev knjige o prof. dr. Jožetu Rantu, str. 225–230.

36 Sklad Borisa Kidriča, Sklep 69-A-1 z dne 30. 3. 1970; hrani Andrej Rant.

KRATICE IN KRAJŠAVE:

DLP	Društvo ljubiteljev ptičarjev
FNRJ	Federativna narodna republika Jugoslavije
LD	lovska družina
LRS	Ljudska republika Slovenije
mag. pharm.	magister farmacije
SZD	Slovensko zdravniško društvo
ZAL-KRA	Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Gorenjsko Kranj
ZAL-ŠKL	Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota v Škofji Loki

VIRI:

Arhiv družine Rant, hrani Andrej Rant.

Pismo Albine Scholz dr. Zvonki Zupanič Slavec, 1995, hrani Andrej Rant.

ZAL-ŠKL, ŠKL 63, Občina Škofja Loka, 1880–1941, t. e. 131, Zdravstvene zadeve.

ZAL-ŠKL, ŠKL 168, Osnovna šola Škofja Loka, 1818–1985, t. e. 46, a. e. 868–885.

ZAL-ŠKL, ŠKL 246, Okrajna hranilnica in posojilnica v Škofji Loki, 1900–1947, t. e. 1, 2.

ZAL-KRA, KRA 122, Gimnazija Kranj, t. e. 9–11.

LITERATURA:

Enciklopedija Slovenije 13. Ljubljana : Mladinska knjiga, 1999.

Košir, Tone: *50 let Zdravstvenega doma Škofja Loka*, Škofja Loka : Zdravstveni dom, 2002.

Planina, France: + Profesor dr. Jože Rant. V: *Loški razgledi* 19, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1973, str. 419–421.

Rant, Andrej: Bibliografija prof. dr. Jožeta Ranta. V: *Rantovi dnevi*, Preventiva in interceptivna ortodontija, Ljubljana : Ortodontsko društvo Slovenije, 1994.

Rant, Andrej: Dr. Jože Rant, Organizator javnega zobozdravstva v Sloveniji. V: *Zbornik dveh simpozijev o zgodovini zobozdravstva na Slovenskem*, Ljubljana : Znanstveno društvo za zgodovino zdravstvene kulture Slovenije, 1990, str. 238–246.

Rant, Andrej: Iz mladih dni. V: *Loški razgledi* 33, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1986, str. 193–198.

Rant, Andrej: Kranjski 7. lovski bataljon v bojih na soški in koroško-tirolski fronti. V: *Loški razgledi* 44, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1997, str. 75–90.

Rant, Andrej: Lov na Sorškem polju. V: *Zbornik 40 let LD Sorško polje*, 1990.

Rant, Andrej: Prof. dr. Jože Rant in njegovo sodelovanje z evropskimi zobozdravstvenimi kliniki. V: *Četrty Pintarjevi dnevi*, Zbornik referatov, Ljubljana : Inštitut za zgodovino medicine, 1996, str. 25–31.

Rant, Andrej: Prof. dr. Jože Rant, pionir slovenskega zobozdravstva. V: *Godešič skozi tisočletje 1006–2006*, Godešič 2006, str. 460–466.

Rant, Andrej: Začetki arheoloških izkopavanj na loškem ozemlju. V: *Loški razgledi* 47, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 2000, str. 189–191.

Rant, Jože: Lov in lovci na škofjeloškem ozemlju. *Loški razgledi* 13, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1966, str. 94–104.

Rant, Jože: *Sora je umazana reka*. V: Delo, Pisma bralcev, Ljubljana, 1. 9. 1967.

- Rant, Jože: *Sorško polje zopet v nevarnosti*. V: Delo, Pisma bralcev, Ljubljana 1967.
- Štukl, France: *Hranilništvo v Škofji Loki v času od 1896 do 1947*. Ljubljana : Zgodovinski arhiv, 1983.
- Štukl, France: *Knjiga hiš v Škofji Loki I*, Škofja Loka : Zgodovinski arhiv Ljubljana, 1981.
- Štukl, France: *Knjiga hiš v Škofji Loki II*, Škofja Loka : Zgodovinski arhiv Ljubljana, 1984.
- Uredništvo: *Odkritje spomenika dr. Jožetu Rantu*. V: *Loški razgledi* 33, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1986, str. 187–192.
- Vulikič, Velimir: *Dr. Jože Rant, oče slovenskega zobozdravstva*, Ljubljana-Domžale : samozaložba, 1995.
- Vulikič, Velimir: *Predstavitev knjige o dr. Jožetu Rantu*. V: *Loški razgledi* 43, Škofja Loka : Muzejsko društvo, 1996, str. 225–230.

Summary

Dr. Jože Rant (1896–1972)

There was no dental service in Slovenia right up to the beginning of the nineteen thirties. The Škofja Loka private physician, Dr. Jože Rant, was among the first physicians to be oriented into the treatment of teeth through additional training. After specialisation in Vienna, he became the first oral surgeon in Slovenia and later also the leading expert in the treatment of growth disorders of the jaw and teeth. After the Second World War, together with colleagues, he laid the foundations for the organisation and functioning of dental clinics and teaching institutes for all profiles of dental workers. The article presents the education of Dr. Rant of Godešič, on all levels, from the local public school to graduation from the Faculty of Medicine in Vienna and secondary training at Ljubljana hospital. He started work as a private physician in Škofja Loka at the beginning of 1926. After three years, he was already almost exclusively oriented towards the treatment of teeth. Together with a dental assistant, he drove to both Gorenja vas and Žiri as well as Železniki and repaired the teeth of the inhabitants there. His work in branch surgeries lasted a good two years – until the authorities banned it because they had not issued a suitable permit. As a specialist, Dr. Rant began to be restricted by work in Škofja Loka and in 1933 he moved his dental surgery to Ljubljana Nebotičnik. The move enabled him to perform operations in Ljubljana hospital and faster professional advancement and, at the end of the war, he realised his vision of the organisation and functioning of public dentistry.

Dr. Rant was involved in social events of the time immediately after his arrival in Škofja Loka. He was particularly active in the field of savings and hunting and was a founding member of the Museum Society. He earned this honour as an initiator and sponsor of archaeological investigations in the vicinity of Godešič and Reteče, where he discovered an early Laténe mounds graveyard. Dr. Jože Rant maintained his links with Škofja Loka throughout his life. In the seventies, he was one of the first natural scientists to be committed to the conservation of Sorško polje as a natural reservoir of drinking water.